

5. UČEBNÍ OSNOVY

5.4 Člověk a jeho svět

5.4.2 Vlastivěda

Blok předmětů:

Člověk a jeho svět (PRVOUKA, PŘÍRODOVĚDA, VLASTIVĚDA)

Název předmětu:

VLASTIVĚDA

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět** je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. Svým široce pojatým syntetickým (integrovaným) obsahem spoluutváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni.

Vzdělávání v oblasti **Člověk a jeho svět** rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí a postupně se seznamují s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí se vnímat lidi, vztahy mezi nimi, všimnout si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvorů a přírodních jevů, soustředěně je pozorovat, přemýšlet o nich a chránit je. Na základě poznání sebe, svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům (včetně situací ohrožení), učí se vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět** se žáci učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných.

Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. K tomu významně přispívá i osobní příklad učitelů. Propojení této vzdělávací oblasti s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládnutí nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků.

Vzdělávací oblast tak připravuje základy pro specializovanější výuku ve vzdělávacích oblastech *Člověk a společnost*, *Člověk a příroda* a ve vzdělávacím oboru *Výchova ke zdraví*.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru **Člověk a jeho svět** je členěn do *pěti tematických okruhů*. Propojováním tematických okruhů je možné vytvářet v ŠVP různé varianty vyučovacích předmětů a jejich vzdělávacího obsahu.

V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Důraz je kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků (např. v dopravní výchově). Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi.

V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen. Poznávají, jak se lidé sdružují, baví, jakou vytvářejí kulturu. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, se světem financí, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí, celou společnost nebo i svět (globální problémy). Celý tematický okruh tak směřuje k prvotním poznatkům a dovednostem budoucího občana demokratického státu.

V tematickém okruhu *Lidé a čas* se žáci učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak a proč se čas měří, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů. Učí se poznávat, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají v čase. V tematickém okruhu se vychází od nejnámějších událostí v rodině, obci a regionu a postupuje se k nejdůležitějším okamžikům v historii naší země. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat památky, sbírky regionálních i specializovaných muzeí, veřejnou knihovnu atd.

V tematickém okruhu *Rozmanitost přírody* žáci poznávají Zemi jako planetu sluneční soustavy, kde vznikl a rozvíjí se život. Poznávají velkou rozmanitost i proměnlivost živé i neživé přírody naší vlasti. Jsou vedeni k tomu, aby si uvědomili, že Země a život na ní tvoří jeden nedílný celek, ve kterém jsou všechny hlavní děje ve vzájemném souladu a rovnováze, kterou může člověk snadno narušit a velmi obtížně obnovovat. Na základě praktického poznávání okolní krajiny a dalších informací se žáci učí hledat důkazy o proměnách přírody, učí se využívat a hodnotit svá pozorování a záznamy, sledovat vliv lidské činnosti na přírodu, hledat možnosti, jak ve svém věku přispět k ochraně přírody, zlepšení životního prostředí a k trvale udržitelnému rozvoji.

V tematickém okruhu *Člověk a jeho zdraví* žáci poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají zdraví jako stav bio-psycho-sociální rovnováhy života. Žáci se seznamují s tím, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů atd. Získávají základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci a poskytování první pomoci. Osvojují si bezpečné chování a vzájemnou pomoc v různých životních situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel. Žáci si postupně uvědomují, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí. Žáci docházejí k poznání, že zdraví je důležitá hodnota v životě člověka.

Potřebné vědomosti a dovednosti ve vzdělávacím oboru Člověk a jeho svět získávají žáci především tím, že pozorují názorné pomůcky, přírodu a činnosti lidí, hrají určené role, řeší modelové situace atd.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti
- orientaci v problematice peněz a cen a k odpovědnému spravování osobního rozpočtu
- orientaci ve světě informací a k časovému a místním propojování historických, zeměpisných a kulturních informací
- rozšiřování slovní zásoby v osvojovaných tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech
- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě respektu a společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů
- samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní a bezkonfliktní komunikaci v méně běžných situacích, k bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů)
- utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně
- přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí
- objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět
- poznávání podstaty zdraví i příčin jeho ohrožení, vzniku nemocí a úrazů a jejich předcházení
- poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech.

Časová dotace

Vyučovací předmět Vlastivěda se vyučuje v 2 hodinové týdenní dotaci ve 4. ročníku a ve 2 hodinové týdenní dotaci v 5. ročníku (celkem 4 hodiny). Výuka probíhá převážně v kmenových třídách, nezanedbatelná část i mimo budovu školy (tematické vycházky a exkurze, návštěva památek, sbírek regionálních muzeí, veřejné knihovny apod.). Velký význam má cílené vedení žáků k samostatnému vyhledávání, získávání a zkoumání informací z různých dostupných zdrojů (literatura, rozhlas, televize, tisk, členové rodiny, lidé v nejbližším okolí apod.).

Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Vlastivěda

<p>KOMPETENCE K UČENÍ vést žáky k zodpovědnosti za své vzdělávání, umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení</p>	<ul style="list-style-type: none">- Vedeme žáky k zodpovědnosti za jejich vzdělávání a za jejich „budoucnost“ - připravujeme je na celoživotní učení.- Ve výuce zřetelně rozlišujeme základní (nezbytné, klíčové, kmenové) učivo a učivo rozšiřující (doplňující).- Učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace z různých zdrojů.- Jdeme příkladem - neustále si dalším vzděláváním rozšiřujeme svůj „pedagogický obzor“.
<p>KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickém uvažování a k řešení problémů</p>	<ul style="list-style-type: none">- Na modelových příkladech učíme žáky algoritmu řešení problémů.- Podporujeme netradiční (originální) způsoby získávání informací.- Ve škole i při mimoškolních akcích průběžně monitorujeme, jak žáci řešení problémů prakticky zvládají.- Jdeme příkladem - učíme se sami lépe, s rozumem a s nadhledem řešit různé problémové situace ve škole.
<p>KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ vést žáky k otevřené, všestranné a účinné komunikaci</p>	<ul style="list-style-type: none">- Podporujeme různé formy komunikace (s místními obyvateli, pamětníky, pracovníky regionálních muzeí, knihoven, apod.).Klademe důraz na „kulturní úroveň“ komunikace.Vedeme žáky k tomu, aby předávali své zkušenosti a poznatky z cestování svým spolužákům.Učíme žáky publikovat a prezentovat své názory a zkušenosti (školní časopis, místní tisk, web, ppt. prezentace).- Jdeme příkladem – „profesionálním“ přístupem ke komunikaci s žáky, rodiči, zaměstnanci školy a širší veřejností.Sami otevřeně komunikujeme na „kulturní úrovni“, své názory opíráme o logické argumenty. Netolerujeme pomluvy, nezdvořilost a „zákulisní“ jednání. Pozitivně svoji školu a učitelskou profesi prezentujeme na veřejnosti.

<p>KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat, pracovat v týmu, respektovat a hodnotit práci vlastní i druhých</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Učíme žáky pracovat v týmech, učíme je vnímat vzájemné odlišnosti jako podmínku efektivní spolupráce. - Rozvíjíme schopnost žáků zastávat v týmu různé role. - Učíme žáky kriticky hodnotit práci (význam) týmu, svoji práci (význam) v týmu i práci (význam) ostatních členů týmu. - Podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci vzájemně potřebují. - Učíme žáky chápat různé sociální postavení různých lidí v historii naší země a vyvozovat analogie k současnosti. - Jdeme příkladem – podporujeme spolupráci všech členů pedagogického sboru i spolupráci pedagogických a nepedagogických pracovníků školy. Respektujeme práci, roli, povinnosti i odpovědnost ostatních.
---	--

<p>KOMPETENCE OBČANSKÉ vychovávat žáky</p> <ul style="list-style-type: none"> - jako svobodné občany, plnící si své povinnosti, uplatňující svá práva a respektující práva druhých, - jako osobnosti zodpovědné za svůj život, své zdraví a za své životní prostředí, - jako ohleduplné bytosti, schopné a ochotné účinně pomoci v různých situacích 	<ul style="list-style-type: none"> - Podporujeme různé formální i neformální způsoby spolupráce s obcí, policií, složkami IZS apod. - Učíme žáky základům demokracie, tolerance a vzájemného soužití. - Vedeme žáky k národní hrdosti, k ochraně životního prostředí, kulturního a přírodního bohatství, k myšlence "evropanství". - Jdeme příkladem – respektujeme právní předpisy, vnitřní normy školy, plníme příkladně své povinnosti. Respektujeme osobnost žáka a jeho práva. Budujeme přátelskou a otevřenou atmosféru ve třídě i ve škole. Chováme se k žákům jejich rodičům a ke svým spolupracovníkům tak, jak si přejeme, aby se oni chovali k nám.
--	--

<p>KOMPETENCE PRACOVNÍ vést žáky k pozitivnímu vztahu k práci, naučit žáky používat při práci vhodné materiály, nástroje a technologie, naučit žáky chránit své zdraví při práci, pomoci žákům při volbě jejich budoucího povolání</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Žádnou práci netrestáme, kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme. Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky. - Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s různými profesemi a s jejich možnostmi budoucího pracovního uplatnění v rámci Evropské unie – cíleně ujasňujeme představu žáků o reálné podobě jejich budoucího povolání a o volbě vhodného dalšího studia. - Jdeme příkladem – příkladně si plníme své pracovní povinnosti (nástupy do hodin, příprava na výuku ...). Dodržujeme dané slovo. Vážíme si své profese. Svoji profesi a svoji školu pozitivně prezentujeme před žáky, rodiči i širší veřejností.
---	--

Očekávané výstupy vzdělávacího oboru (OVO) Člověk a jeho svět

1. stupeň

1. MÍSTO, KDE ŽIJEME

Očekávané výstupy (OVO) - 1. období

žák

1.1 vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí

1.2 začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)

1.3 rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost

Očekávané výstupy (OVO) - 2. období

žák

1.4 určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu

1.5 určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě

1.6 rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištních lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli

1.7 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického

1.8 zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích

1.9 rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam

Učivo (U)

1.1 domov - prostředí domova, orientace v místě bydliště

1.2 škola - prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy, riziková místa a situace

1.3 obec (město), místní krajina - její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť

1.4 okolní krajina (místní oblast, region) - zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany

1.5 regiony ČR - Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod

1.6 naše vlast - domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly, armáda ČR

1.7 Evropa a svět - kontinenty, evropské státy, EU, cestování

1.8 mapy obecně zeměpisné a tematické - obsah, grafika, vysvětlivky

2. LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy (OVO) - 1. období

žák

2.1 rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům

2.2 odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností

Očekávané výstupy (OVO) - 2. období

žák

2.4 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a

dívkami, v rodině, v obci (městě)

2.5 rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, ě připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení

2.6 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy

2.7 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy

2.8 poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Učivo (U)

- 2.1 rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání
- 2.2 soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, principy demokracie; obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“
- 2.3 chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování– ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům
- 2.4 právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání a korupce, právní ochrana občanů a majetku včetně nároku na reklamaci, soukromého vlastnictví, duševních hodnot
- 2.5 vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; rozpočet, příjmy a výdaje domácnosti; hotovostní a bezhotovostní forma peněz, způsoby placení; banka jako správce peněz, úspory, půjčky
- 2.6 kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura
- 2.7 základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

3. LIDÉ A ČAS

Očekávané výstupy (OVO) - 1. období

žák

3.1 využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti

3.2 pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije

3.3 uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost

Očekávané výstupy (OVO) - 2. období

žák

3.4 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy

3.5 využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

3.6 rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik

3.7 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik

3.8 objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo (U)

3.1 **orientace v čase a časový řád** - určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, denní režim, roční období

3.2 **současnost a minulost v našem životě** - proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny

3.3 **regionální památky** - péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost

3.4 **báje, mýty, pověsti** - minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

4. ROZMANITOST PŘÍRODY

Očekávané výstupy (OVO) - 1. období

žák

4.1 pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích

4.2 roztrídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě

4.3 provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů

Očekávané výstupy (OVO) - 2. období

žák

4.4 objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka

4.5 vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období

4.6 zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí

4.7 porovnává na základě pozorování základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy

4.8 zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat

4.9 stručně charakterizuje specifické přírodní jevy a z nich vyplývající rizika vzniku mimořádných událostí; v modelové situaci prokáže schopnost se účinně chránit

4.10 založí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu

Učivo

4.1 **látky a jejich vlastnosti** - třídění látek, změny látek a skupenství, vlastnosti, porovnávání látek a měření veličin s praktickým užíváním základních jednotek

4.2 **voda a vzduch** - výskyt, vlastnosti a formy vody, oběh vody v přírodě, vlastnosti, složení, proudění vzduchu, význam pro život

4.3 **nerosty a horniny, půda** - některé hospodářsky významné horniny a nerosty, zvětrávání, vznik půdy a její význam

4.4 **Vesmír a Země** - sluneční soustava, den a noc, roční období

4.5 **rostliny, houby, živočichové** - znaky života, životní potřeby a projevy, průběh a způsob života, výživa, stavba těla u některých nejznámějších druhů, význam v přírodě a pro člověka

4.6 **životní podmínky** - rozmanitost podmínek života na Zemi; význam ovzduší, vodstva, půd, rostlinstva a živočišstva na Zemi; podnebí a počasí

4.7 **rovnováha v přírodě** - význam, vzájemné vztahy mezi organismy, základní společenstva

4.8 **ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody** - odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů, likvidace odpadů, živelné pohromy a ekologické katastrofy

4.9 **rizika v přírodě** – rizika spojená s ročními obdobími a sezónními činnostmi; mimořádné události způsobené přírodními vlivy a ochrana před nimi

5. ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy (OVO) - 1. období

žák

5.1 uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví

5.2 rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných

5.3 chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek

5.4 reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech

Očekávané výstupy (OVO) - 2. období

žák

5.6 využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a podpoře vlastního zdravého způsobu života

5.7 rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození

5.8 účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob

5.9 uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události, vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista

5.10 předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek

5.11 uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou

5.12 rozpozná život ohrožující zranění; ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc

5.13 uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku

Učivo

5.1 lidské tělo – stavba těla, základní funkce a projevy, životní potřeby člověka, pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou, základy lidské reprodukce, vývoj jedince

5.2 péče o zdraví – zdravý životní styl, denní režim, správná výživa, výběr a způsoby uchovávání potravin, vhodná skladba stravy, pitný režim; nemoci přenosné a nepřenositelné, ochrana před infekcemi přenosnými krví (hepatitida, HIV/AIDS), drobné úrazy a poranění, prevence nemocí a úrazů, první pomoc; při drobných poraněních, osobní, intimní a duševní hygiena

5.3 partnerství, manželství, rodičovství, základy sexuální výchovy – rodina, vztahy v rodině, partnerské vztahy, osobní vztahy, etická stránka vztahů, etická stránka sexuality

5.4 návykové látky a zdraví – návykové látky, hrací automaty a počítače, závislost, odmítání návykových látek, nebezpečí komunikace prostřednictvím elektronických médií

5.5 osobní bezpečí, krizové situace – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, označování nebezpečných látek; bezpečné chování v silničním provozu, dopravní značky; předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích (bezpečnostní prvky), šikana, týrání, sexuální a jiné zneužívání, brutalita a jiné formy násilí v médiích

5.6 přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví – služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku

5.7 mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená – postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirén); požáry (příčiny a prevence vzniku požárů, ochrana a evakuace při požáru); integrovaný záchranný systém

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu - uvede významné podniky a hospodářské aktivity v regionu - určí světové strany v přírodě a podle mapy - rozliší náčrt, plán a základními typy map, vyhledá jednotlivé údaje, vysvětlí smluvní značky - popíše polohu ČR v Evropě - předvede dovednost práce s mapou, ukáže na mapě polohu ČR a sousedních států. - uvede základní informace o počasí a podnebí ČR (příp. základních podnebních pásmech) - vyhledá na mapě hlavní vodní toky, pohoří a nížiny ČR - vyhledá hlavní města jednotlivých krajů ČR - uvede hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam (poslanci, vláda, demokratický stát, prezident) - vyhledá z dostupných informačních zdrojů typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, správního a vlastnického - zná data významných státních svátků - charakterizuje státoprávní uspořádání ČR <ul style="list-style-type: none"> - charakterizuje svými slovy vývojové etapy historie naší vlasti, popíše způsob života lidí v různých etapách historie - porovná minulost a současnost na různých příkladech - využívá různých informačních zdrojů pro pochopení minulosti (knihovna, internet,...) - porovná a zhodnotí na konkrétních příkladech způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti - objasní historické důvody státních svátků a významných dnů - převypráví některou pověst (regionální,...) - stručně charakterizuje historický přínos vybraných významných osobností českých dějin 	<p><u>Místo, kde žijeme</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - náš domov - místní oblast, region – zdroje, výroba, služby - poloha a povrch ČR (pohoří, hory, nížiny, vodstvo, města, půdy, zemědělství, nerostné suroviny a průmysl) - grafické znázornění povrchu – mapy, plány - orientační body a linie - světové strany - poledníky, rovnoběžky, měřítko, nadmořská výška - zvláštnosti krajů a oblastí ČR (Praha a její okolí, Střední Čechy, Východní Čechy, Severní Čechy, Západní Čechy, Jižní Čechy, Českomoravská vrchovina, Severní Morava, Brno, Střední a jižní Morava) - státní zřízení a politický systém v ČR - státní správa a samospráva - státní symboly - životní (chráněné) prostředí – národní parky, chráněné krajinné oblasti - práce s jízdním řádem <p><u>Lidé a čas</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - orientace v čase a časový řád (časová přímka) - dějiny jako časový sled událostí, letopočty - proměny způsobu života v našem regionu - bydlení a předměty denní potřeby v historickém vývoji - regionální památky - báje, mýty a pověsti – minulost kraje, předků, domov, vlast (Staré pověsti české – A. Jirásek) - nejstarší osídlení naší vlasti – Germáni, Keltové, Sámova říše - Velkomoravská říše - Čechy za vlády Přemyslovců - České království za vlády Lucemburků - České království po husitských válkách - České království na počátku panování Habsburků - České království od bitvy na Bílé hoře - České království za panování Marie Terezie a Josefa II. 	<p>OVO:</p> <p>1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.9 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8</p> <p>U:</p> <p>1.4, 1.5, 1.6, 1.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4</p>

KONKRETIZOVANÝ VÝSTUP	KONKRETIZOVANÉ UČIVO	VAZBY, PŘESAHY
<p>Žák:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uvede, jaký tvar má Země, jak se nazývá zmenšený model - orientuje se na mapě podle zeměpisné sítě, světových stran - orientuje se v barevném zobrazování na mapě - bude vědět, kolik je na Zemi časových pásem a jak se posunuje čas, když se přemísťujeme z jednoho časového pásma do jiného - vyjmenuje všechny světadíly a oceány, seřadí je podle rozlohy - vyjmenuje základní podnebné pásy na zemi a určí, v kterém podnebném pásmu žijeme a čím se toto pásmo vyznačuje - vysvětlí rozdíl mezi počasím a podnebím, má představu na základě čeho se počasí a druh podnebí stanovuje <ul style="list-style-type: none"> - vyjmenuje a ukáže na mapě nejvýznamnější pohoří Evropy a jejich nejvyšší vrcholy - vyjmenuje a ukáže na mapě nejvýznamnější nížiny evropské nížiny - popíše a ukáže na mapě hranici Evropy s Asií - vyjmenuje a ukáže na mapě nejvýznamnější ostrovy a poloostrovy Evropy, dokáže je najít i na slepé mapě Evropy - vyjmenuje a ukáže na mapě všechny oceány a nejvýznamnější moře omývající břehy Evropy - vyjmenuje a ukáže na mapě nejdůležitější vodní toky v Evropě, najde a ukáže na mapě jejich ústí - vyjmenuje a ukáže na mapě státy střední Evropy a jejich hlavní města - stručně popíše povrch vybraných států střední Evropy, také jejich významné vodní toky, stručně pohovoří o hospodářství těchto států – Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko - orientuje se také na slepé mapě Evropy, kde dokáže najít státy střední Evropy - vyjmenuje a ukáže na mapě státy severní Evropy a jejich hlavní města, stručně je charakterizuje - vyjmenuje a ukáže na mapě státy západní Evropy a jejich hlavní města, stručně je charakterizuje 	<p>Putování po Evropě</p> <ul style="list-style-type: none"> - model Země – glóbus - zeměpisná síť – rovnoběžky a poledníky - práce s mapou a školními zeměpisnými atlasy Evropy - časová pásma na Zemi - světadíly a oceány - podnebné pásy - počasí a podnebí Evropy <ul style="list-style-type: none"> - povrch Evropy, pohoří, nížiny - hranice Evropy - základní ostrovy a poloostrovy Evropy <ul style="list-style-type: none"> - vodstvo Evropy <ul style="list-style-type: none"> - evropské státy a jejich hlavní města 	<p>OVO: 1.4, 1.5, 1.6, 1.7, 1.8, 1.9,</p> <p>U: 1.4, 1.7, 1.8,</p>

<ul style="list-style-type: none"> - vyjmenuje a ukáže na mapě státy jižní Evropy a jejich hlavní města, stručně je charakterizuje - vyjmenuje a ukáže na mapě státy jihovýchodní Evropy a jejich hlavní města, stručně je charakterizuje - vyjmenuje a ukáže na mapě státy východní Evropy, stručně je charakterizuje - vytvoří referát na základě vlastní zkušenosti z cestování do zahraničí o některém státu Evropy nebo bude čerpat z jiných dostupných zdrojů (literatura, tisk, internet) - celkově se orientuje na mapě Evropy - dokáže popsat život poddaných a vrchnosti - vysvětlí, co to bylo nevolnictví, robota - vyjmenuje činy, o které se zasloužila Marie Terezie a její syn Josef II. - Bude mít představu o životě lidí a o jazyku, kterým se v českých zemích mluvilo jak na venkově tak při úředních jednáních - vysvětlí jak, byl zachraňován český jazyk, aby nezanikl - vysvětlí, kdo to byli čeští vlastenci a jak propagovali český jazyk - vyjmenuje některé české vlastence - vyjmenuje několik světových vynálezů a jejich objevitele - má možnost vytvořit referát na téma „vynálezy mění svět“ - dokáže vyjmenovat znaky romantismu - vyjmenuje požadavky českého národa na rakouského císaře - vysvětlí důvod, proč se konal slovanský sjezd v Praze v červnu r. 1848 - uvede, jaký byl průběh sjezdu a jaké byly výsledky - bude vědět základní informace o stavbě Národního divadla - popíše život dělníků, rolníků a továrníků v 2. pol. 19.stol. 	<p>Obrazy z novějších českých dějin</p> <ul style="list-style-type: none"> - české země součástí Rakouska - život poddaných a vrchnosti - nevolnictví - vláda Marie Terezie a Josefa II.. - obrození českého jazyka - vynálezy mění svět - romantismus v kultuře - slovanský sjezd r.1848 - vznik Rakousko-Uherska - stavba Národního divadla - hospodářský rozvoj v českých zemích v 2. Pol. 19. Stol. 	<p>OVO: 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8</p> <p>U: 3.1, 3.2</p>
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí, co bylo příčinou vypuknutí 1.světové války - vyjmenuje, kdo proti sobě ve válce stál a bojoval - vysvětlí, co to byli „legie“ a kdo to byli legionáři - stručně popíše ukončení 1.světové války a jaké změny válka přinesla českému národu - vysvětlí, jak vzniklo samostatné Československo - uvede jméno 1. Českého prezidenta a stručně o něm pohovoří - popíše život českého národa za doby „první republiky“ - vysvětlí, jaké změny v Evropě nastaly a proč vypukla 2. Světová válka - stručně popíše život v Protektorátu Čechy a Morava - vysvětlí, kdo to byli Židé - vysvětlí, kdo to byli partyzáni - popíše ukončení a výsledky 2.světové války - vysvětlí, kdo to byli komunisté a KSČ - stručně popíše rozdíl mezi totalitní komunistickou vládou a demokratickou vládou - vyjmenuje důležité osobnosti, které se podílely na budování demokracie u nás - uvede, kdy vznikla samostatná Česká republika 	<ul style="list-style-type: none"> - 1.světová válka - legie - legionáři - T.G. Masaryk - politické změny v Evropě - nástup A. Hitlera - začátek 2.světové války - židé, koncentrační tábory - partyzáni - Protektorát Čechy a Morava - Heydrichiáda - Lidice, Ležáky - Ukončení 2. Světové války - Nástup komunistické totalitní vlády v Československu - Charta 77 - Nástup demokracie – listopad 1989 - Václav Havel - Vznik samostatné České republiky 1993 - 	
---	--	--

--	--	--